



T.C. İPEKYOLU KALKINMA AJANSI

ÇOBANBEY EKONOMİK DURUM ANALİZİ



Kilis 2019

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	4
2. COĞRAFİ KONUM VE ULAŞIM.....	5
3. SOSYAL YAPI.....	6
3.1. NÜFUS.....	6
3.2. EĞİTİM.....	6
3.3. SAĞLIK	6
3.4. AFAD İNSANİ YARDIM FAALİYETLERİ.....	6
4. ALTYAPI.....	7
4.1. ŞEBEKE SUYU	7
4.2. ELEKTRİK.....	7
4.3. TELEKOMÜNİKASYON	8
5. EKONOMİK YAPI.....	8
5.1. İMALAT SANAYİ.....	8
5.1.1. AYAKKABI İMALATI.....	9
5.1.2. LAZER KESİM.....	12
5.1.3. TABAN İMALATI	12
5.1.4. KALIP İMALATI.....	12
5.1.5. GERİ DÖNÜŞÜM (PVC).....	12
5.1.6. AYAKKABI BIÇAĞI İMALATI.....	13
5.1.7. EKMEK İMALATI	13
5.1.8. MERCİMEK - BULGUR İMALATI	13
5.1.9. KURUYEMİŞ.....	14
5.1.10. DEMİR DOĞRAMA	14
5.1.11. PVC DOĞRAMA	14
5.1.12. ALÜMİNYUM KAZAN, TEPŞİ VB. İMALATI	14
5.1.13. DEPO VE ÇATI SACI.....	14
5.1.14. MOBİLYA	15
5.1.15. PLASTİK POŞET	15
5.1.16. PLASTİK SU BORUSU	15
5.2. TİCARET	15
5.2.1. GIDA ÜRÜNLERİ VE TEMEL İHTİYAÇ MADDELERİ.....	16
5.2.1.1. ÇAY.....	16
5.2.1.2. ŞEKER	17
5.2.1.3. MARGARİN	17
5.2.1.4. SIVI YAĞ.....	17
5.2.1.5. ÇİKOLATA	17
5.2.1.6. BİSKÜVİ.....	17
5.2.1.7. GAZLI İÇECEK	17
5.2.1.8. ENERJİ İÇECEĞİ	17
5.2.1.9. İÇME SUYU	17
5.2.1.10. MEYVE SUYU	17
5.2.1.11. PİRİNÇ.....	17
5.2.1.12. BEBEK MAMASI	17
5.2.1.13. BULGUR.....	17
5.2.1.14. MAKARNA.....	18

5.2.1.15.	SALÇA	18
5.2.1.16.	KURU FASÜLYE.....	18
5.2.1.17.	MERCİMEK.....	18
5.2.1.18.	NOHUT	18
5.2.1.19.	SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ.....	18
5.2.1.20.	KURUYEMİŞ.....	18
5.2.1.21.	TAVUK	18
5.2.1.22.	SEBZE-MEYVE.....	18
5.2.1.23.	YUMURTA.....	18
5.2.1.24.	GİYİM.....	19
5.2.1.25.	SİGARA	19
5.2.1.26.	ÇİMENTO	19
5.2.1.27.	DEMİR	19
5.2.1.28.	OTO LASTİK.....	19
5.2.1.29.	BEYAZ EŞYA.....	19
5.2.1.30.	BOYA VE HIRDAVAT	19
5.2.1.31.	AYAKKABI.....	19
5.2.1.32.	ECZANE.....	19
5.2.1.33.	ZİRAİ İLAÇ	20
5.2.1.34.	AKARYAKIT.....	20
5.2.1.35.	MADENİ YAĞ	20
5.2.1.36.	MOBİLYA	20
5.2.1.37.	KUYUMCULUK.....	20
5.2.1.38.	AYAKKABI İMALATI İLE BAĞLANTILI TOPTAN VE PERAKENDE SEKTÖRLER.....	20
5.2.1.38.1.	AYAKKABI TOPTANCILARI.....	21
5.2.1.38.2.	SUNİ DERİ, MUŞAMBA VE AKSESUAR	21
5.3.	TARIM VE HAYVANCILIK.....	22
5.4.	VERGİ SİSTEMİ.....	23
6.	SORUNLAR	23
6.1.	AYAKKABI SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI.....	23
6.2.	DİĞER SORUNLAR.....	24

1. GİRİŞ

İpekyolu Kalkınma Ajansı Kilis Yatırım Destek Ofisi tarafından Kilis Valiliği sorumluluk bölgesinde bulunan Suriye'nin Halep iline bağlı Çobanbey ilçesinin ekonomik ve ticari durumunun analizi amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında, Çobanbey merkez ve bağlı köylerinde bulunan Ticaret Ofisi, Yerel Meclis ve diğer ilgili kurumlar ile görüşmeler gerçekleştirilmiş, temel yaşam malzemeleri kapsamında değerlendirilen ürünlere yönelik olarak toptan ve perakende ticareti yapan işletmeler ve imalat sanayi firmaları ziyaret edilerek anketler yapılmıştır.

İmalat sektöründe, ayakkabı imalatı ve yan sektörlerinde suni deri, muşamba ve aksesuar hariç tam sayım yöntemiyle anket yapılmıştır.

Bu kapsamda, 29.04.2019-31.05.2019 tarihleri arasında toplamda 19 işgünü sahada çalışılmış olup Çobanbey'de;

- ✓ Çobanbey Yerel Meclisi ziyareti ve toplantısı,
- ✓ Çobanbey Ticaret ve Sanayi Odası ziyareti ve toplantısı,
- ✓ Çobanbey AFAD Ofisi ziyareti,
- ✓ Çobanbey Nüfus Müdürlüğü ziyareti,
- ✓ Çobanbey Milli Eğitim Müdürlüğü ziyareti,
- ✓ Çobanbey Bölge Hastanesi ziyareti,
- ✓ Çobanbey Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü ziyareti,
- ✓ Çobanbey Elektrik Müdürlüğü ziyareti,
- ✓ Ayakkabı, gıda, giyim ve inşaat malzemeleri başta olmak üzere çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren toplam 59 adet toptan/perakende işletme ziyareti ve anket çalışması,
- ✓ Ayakkabı ve ayakkabı yan sanayi ürünleri başta olmak üzere çeşitli sektörlerde imalat yapan 157 adet işletme ziyareti ve anket çalışması

faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

Toptan ve perakende sektöründe anket gerçekleştirilen 59 işletmeden 21 adedi ayakkabı imalatı ile bağlantılı ayakkabı toptancılığı, suni deri ve kumaş toptancılığı ile ayakkabı aksesuarları toptancılığı; kalan 38 adedi ise gıda, giyim, ayakkabı, manav, şarküteri, tavukçu, boya-hırdavat, demir-çimento, beyaz eşya, mobilya, zirai ilaç, eczane, oto lastik, tütün ürünleri, petrol istasyonu ve kuyumculuk gibi alanlarda faaliyet göstermektedir.

İmalat sanayi anket çalışmaları kapsamında, ayakkabı ve ayakkabı yan sanayi imalatçılarına toplam 147 adet ziyaret ve anket çalışması yapılmıştır. Toplam ayakkabı imalatçı sayısı 119 olup 51'i kadın ayakkabısı, 32'si çocuk ayakkabısı, 36'sı ise hem kadın hem çocuk ayakkabısı imalatı yapmaktadır. Ayakkabı yan sanayi imalatçıları diyebileceğimiz lazer kesim hizmeti sağlayan 13 firma, ayakkabı taban imalatı yapan 10 firma, taban kalıbı yapan 2 firma, ayakkabı kesim bıçağı yapan 1 firma, ayakkabı tasarım işleri yapan 1 firma ve geri dönüşüm yapan 1 firma olmak üzere toplam 28 firmaya anket çalışması yapılmıştır. Bu duruma ek olarak, diğer imalat sanayi tesislerinin ziyaretleri kapsamında PVC doğrama, demir doğrama, ekmek imalatı, kuruyemiş imalatı, mercimek-bulgur imalatı, mobilya, saç depo ve çatı sacı imalatı, alüminyum kazan, tepsi vb. imalatı, plastik boru ve poşet imalatı yapan 10 adet firmaya ziyaret ve anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Çobanbey merkez ve köylerinde ayakkabı imalatı ile kümelenme özelliği gösteren toptan ve perakende sektörler de yer almaktadır. Bunlar ayakkabı imalatçılarının ihtiyaç duyduğu suni deri, muşamba, poliüretan tabaka, ayakkabılarda kullanılan çeşitli aksesuarlar, yapıştırıcılar, dikiş ipliği vb. gibi çok çeşitli ürün gruplarını ayakkabı imalatçılarına tedarik etmektedirler. Bunun yanında üretilen ayakkabıları üreticilerden alarak toptan satışını yapan firmalar da bulunmaktadır. Bazı ayakkabı toptancıları aynı zamanda yukarıda bahsedilen ürünlerin satışını da yapmakta ve malzeme karşılığında ayakkabı imalatçılarından para yerine ayakkabı almaktadır. Ayakkabı imalat sektörü ile bağlantılı toptan ve perakende malzeme satışı ve toptan ayakkabı ticareti ile uğraşan toplam 21 işyerine anket çalışması gerçekleştirilmiş olup bunların 12'si ayakkabı toptancısı kalan 9'u ise suni deri, muşamba, aksesuar ve diğer ürün gruplarının satışını yapan firmalardır.

2. COĞRAFİ KONUM VE ULAŞIM

Çobanbey ilçesi Suriye'nin kuzeyinde Türkiye sınırına yakın bir konumda olup batısında Soran, güneybatısında Aktarin; güneyinde Al Bab ve Mare, doğusunda Cerablus ve kuzeyinde Kilis yerleşim merkezleri ile çevrilidir. Savaş öncesi dönemde Halep il merkezine bağlı bir ilçe olan Çobanbey, Halep il merkezine 71 km; Kilis il merkezine 40 km, Çobanbey Sınır Kapısı'na 3 km mesafede bulunmaktadır.



3. SOSYAL YAPI

3.1. NÜFUS

Savaş öncesi yerli nüfusu yaklaşık 35.000 olan Çobanbey’de şu anda 24.000’i yerli ve 24.000’i de Suriye’nin başka bölgelerinden gelen toplam 48.000 Suriyelinin yaşadığı belirtilmiştir. Nüfusun yaklaşık %15’i Çobanbey ilçe merkezinde yaşamaktadır.

3.2. EĞİTİM

Çobanbey’de toplam 53 okul bulunmaktadır. Bunların 6 tanesi hem ilkokul hem ortaokul olup kalan 47 okul ise sadece ilkokuldur. Çobanbey’de lise ve üniversite düzeyinde eğitim kuruluşu bulunmadığından lise eğitimi almak isteyen öğrenciler El Bab’a gitmek zorunda kalmaktadır. Bu noktada, lise ihtiyacı acil karşılanması gereken bir ihtiyaç olarak göze çarpmaktadır. Çobanbey Eğitim Ofisi’nden yetkililer ile yapılan görüşmede, Baccalaureate (lise bitirme sınavı)’na da girip başarılı olmak şartıyla da lise mezunu olmanın mümkün olduğu ifade edilmiştir. Toplam derslik sayısı 217, toplam öğrenci sayısı 9.483, toplam öğretmen ve idareci sayısı 340 olup idareciler derslere de girmektedir. Öğretmenlerin %40’ını ise Deyrizor’dan Çobanbey’e gelmiş olan Suriyeli mülteci öğretmenler oluşturmaktadır. Sınıf mevcudu genelde oldukça yüksek denilebilecek bir seviyede 50-60 öğrenci civarında olup öğretmenlerin yeterliliğinin düşük olduğu ifade edilmiştir. Bu duruma ek olarak, bölgede okur yazar oranının %75-80 civarlarında olduğu yetkililerce belirtilmektedir.

3.3. SAĞLIK

Çobanbey merkezinde 1 adet hastane ve 1 adet sağlık ocağı; Hava Höyük ve Sandi Köylerinde CRD derneğine ait birer adet sağlık ocağı bulunmaktadır. Bu derneğe ait sağlık ocaklarında 3’er adet doktor çalışmaktadır.

Çobanbey merkezde bulunan Türkiye tarafından yaptırılarak 7 Kasım 2018’de açılışı yapılan 200 yatak kapasiteli bölge hastanesinde, 55 uzman doktor, 8 tabip, 4 diş hekimi, 3 eczacı, 1 sosyal çalışmacı, 2 fizyoterapist, 39 anestezi teknikeri, 10 laboratuvar teknikeri, 21 röntgen teknikeri, 9 diş ecza teknikeri, 75 hemşire, 6 ebe, 1 büro personeli, 9 şöför, 8 teknik eleman, 40 güvenlik personeli, 65 temizlikçi, 1 tercüman ve 52 bilgi işlem personeli görev yapmaktadır. Hastane yönetimi yapılan görüşmede, hastanenin henüz MR ünitesinin olmadığı ancak getirilmesinin planlandığı belirtilmiştir.

Söz konusu hastanede, günlük ortalama 385 hastaya bakılmakta, 7 ameliyat yapılmakta ve 5 doğum gerçekleştirilmektedir.

3.4. AFAD İNSANİ YARDIM FAALİYETLERİ

AFAD, Türkiye’den ve dünya çapında çeşitli yardım kuruluşlarından gelen insani yardımların bölgede dağıtımını ve koordinasyonunu gerçekleştirmektedir. Büyük bir kompleks tesis içerisinde insani yardımların tasnifi ve dağıtımı yapılmaktadır. Söz konusu duruma ek olarak, Pakistanlı bir yardım kuruluşunun katkılarıyla yapılan büyük ölçekli bir fırının işletmesi de AFAD kontrolindedir. Bu fırın haricinde 3 adedi Çobanbey merkezde 2 adedi köylerde (Bab Leymun ve Hacı Köse Köyleri) olmak üzere toplam 5 adet fırın bulunmaktadır.

AFAD tarafından proje başvurusu hazırlanarak Katar Devlet Yardım Fonu'na sunulan Kilis Valiliği, Çobanbey Ticaret ve Sanayi Odası ile Çobanbey Yerel Meclis'in ortak başvuru sahibi olduğu 30.190.000.- USD bütçeli Çobanbey Ayakkabı Sanayi Sitesi Projesi bulunmaktadır. Yapılan görüşmede, söz konusu projenin başvuru sürecinin tamamlandığı, Katar Devlet Yardım Fonu'ndan projenin kabulü konusunda cevap beklendiği belirtilmiştir. Söz konusu proje kapsamında 146.810 m² alanda her biri 200 m² olan 773 işyeri, 11 tane nakliye ve lojistik deposu ile çeşitli sosyal donatıların olacağı büyük bir sanayi alanı kurulması planlanmaktadır.

4. ALTYAPI

4.1. ŞEBEKE SUYU

Şebeke suyu, Çobanbey Yerel Meclise bağlı olan Su İşleri Müdürlüğü tarafından sağlanmaktadır. Çobanbey'de 1 adedi kapalı olmak üzere 3 adet su kuyusu bulunmakta olup ilçeye kalan 2 kuyudan su verilebilmektedir. Su İşleri Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan görüşmede, kapalı olan kuyunun DEAŞ tarafından tahrip edildiği, tamir edilmesinin beklendiği veya yanına yeni bir kuyu açılması gerektiği ifade edilmiştir. Temin edilen su, kamu kurumları, okullar, camiler, hastane ve cezaevine ücretsiz verilmektedir. Sayaç bağlanan hane sayısı 1.200 olup sayaç bağlanamayan haneler için 2000 metre bağlantı borularına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Ek olarak, su borçlarının tahsilatına yönelik sorunlar yaşandığı; özellikle Deyrizor'dan gelen mültecilerin su parası ödemedikleri ifade edilmektedir. Çobanbey'de suların depolandığı büyük su deposunun savaş zamanında hasar aldığı ve daha sonra tamir edilmesine rağmen su sızdırdığı; etrafında yer alan okul, cami, yollar ve yerleşim yerleri için ise tehdit oluşturduğu belirtilmiştir.

Hane tüketimine konu suya ilişkin kademeli bir fiyat tarifesi uygulanmakta olup tarife;

- 1 ila 30 ton arası tüketim miktarı 60 Suriye Lirası,
- 31 ila 60 ton arası tüketim miktarı 80 Suriye Lirası,
- 61 ila 100 ton arası tüketim miktarı 120 Suriye Lirası,
- 101 ton ve üzeri tüketim miktarı 150 Suriye Lirası

şeklinde dir. İşyerleri için ise herhangi bir ücret kademelendirmesi olmaksızın ton başı 200 Suriye Lirası tahsil edilmektedir.

Çobanbey Yerel Meclisi bölgenin ihtiyaçlarının tespiti ve çözümüne yönelik olarak ulaşım ve su sıkıntısı gibi sorunların çözümü başta olmak üzere çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda, Yerel Meclis Başkanı tarım alanları için sulama amaçlı su bulunmadığını, Çobanbey'in doğusunda yer alan Sacur çayından beslenen El Kandura barajından su getirilmesi için girişim ve önerilerde bulduklarını belirtmektedir. Aynı zamanda 25'e yakın köyde içme suyu şebekesinin de bulunmadığını ifade edilmiştir.

4.2. ELEKTRİK

Elektrik ana hatlarının çoğu DEAŞ tarafından tahrip edildiğinden bölgede elektrik hattı bulunmamakta olup kamu kurumlarına AFAD üzerinden Türkiye'den sağlanan elektrik ücretsiz olarak verilmektedir. Ev ve işyerlerinin elektrik ihtiyacı bireysel güneş enerjisi panelleri, dizel jeneratörler ve ortak jeneratör hizmeti sağlayan firmalar üzerinden karşılanmakta, ortak jeneratör hizmeti, ara elektrik hatları sağlam olan yerlerde ücret karşılığı sağlanmaktadır. Jeneratör hizmeti sağlayan firmalar, haneler ve işletmelerdeki ampül, buzdolabı vb. elektrik tüketen aygıtların sayısına göre günlük ücret tarifesi uygulamaktadır.

Yerel Meclis başkanı ile yapılan görüşmede bölgenin en temel sıkıntısının düzenli elektriğin olmaması olduğu belirtilmiş buna yönelik girişimlerde bulunulduğu, işletme için bazı teklifler alındığı, ancak gelen tekliflerin yeterli bulunmadığı ifade edilmiştir.

4.3. TELEKOMÜNİKASYON

Telekomünikasyon faaliyetleri Türk firmaları tarafından oluşturulan altyapı sayesinde gerçekleştirilmekte olup söz konusu firmaların ulaşım şebekeleri yerel unsurlarca kullanılmaktadır.

5. EKONOMİK YAPI

Bölgenin ekonomik yapısını temel olarak tarım oluşturmaktadır. Bölge ikliminin de uygun olması nedeniyle birçok tarım ürünü yetiştirilmektedir. Bölgede yetiştirilen başlıca tarım ürünleri arpa, buğday, mercimek gibi tahıllar ile soğan, patates, zeytin ve fistic gibi sebze ve meyvelerdir. Yaz döneminde bölgenin ihtiyacını karşılar düzeyde sebze ve meyve üretiminin olduğu yapılan görüşmelerde ifade edilmiştir.

Bölge ayakkabı sanayi açısından oldukça yüksek potansiyel taşımaktadır. Savaş öncesi dönemde Halep'te ayakkabıcılık yapan aslen Çobanbeyli olan ayakkabı imalatçılarının büyük bir kısmının Türkiye'de başta Gaziantep olmak üzere İstanbul ve İzmir'de aynı işi yaptıkları, savaşla birlikte köylerine dönen Çobanbeylilerin eldeki imkanlarla ayakkabı imal ettikleri belirlenmiştir. Bu noktada, bölgenin yoğun şekilde ayakkabı imalathanelerini ev sahipliği yaptığı, bu sektörün bölge istihdamına önemli katkılar sunduğu gözlemlenmiştir.

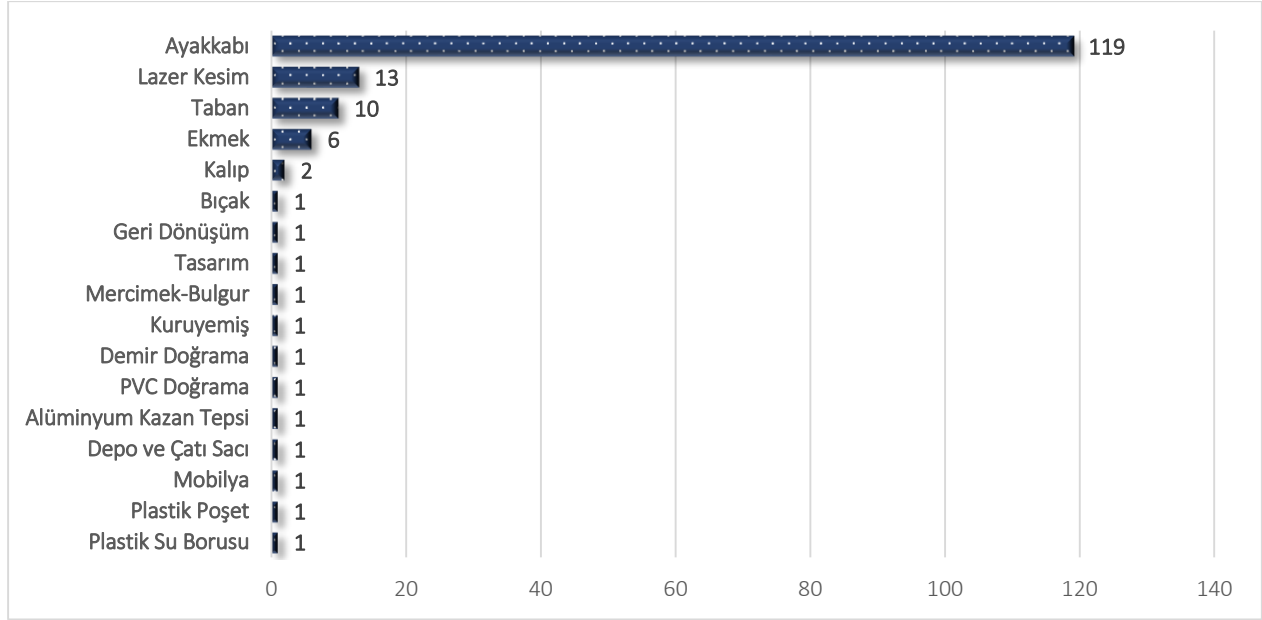
Ticari hayata baktığımızda bölgenin ticari açıdan El Bab'a bağlı olduğu görülmektedir. Bölgede büyük toptancı bulunmamaktadır. Bir çok ihtiyaç El Bab'tan karşılanmaktadır.

5.1. İMALAT SANAYİ

Çobanbey'de sanayi, ağırlıklı olarak ayakkabı sektörü ve yan sanayii etrafında şekillenmiş bunun yanında bölge ihtiyaçlarına dönük bazı imalat faaliyetlerinin de yapıldığı görülmüştür. Ayakkabı ve ayakkabı yan sanayi ürünleri başta olmak üzere çeşitli sektörlerde imalat yapan 162 adet işletme bulunmakta olup 157 adedinde ziyaret ve anket çalışması yapılmıştır.

Tüm imalat sanayi anketlerinde kapasite miktarları hesaplanırken günlük 8 saat ve yıllık 300 gün üzerinden hesaplama yapılmıştır.

Grafik 1: Çobanbey İmalat Sanayii Sektörel Dağılım (Adet)



5.1.1. AYAKKABI İMALATI

Çobanbey ayakkabıcılık sektörünün temeli Halep'e dayanmaktadır. 1950-1960'lı yıllarda Çobanbey civarından Halep'e giden insanların Ermeni kökenli ayakkabı ustalarının yanında çıraklığa başlaması ve zamanla bu alandaki istihdamın artması ile ayakkabıcılık sektörü Çobanbey yoğunluklu bir görünüm kazanmıştır. Ermeni ustalarının yaptığı ayakkabıların daha kaliteli ve pahalı olmasına karşın günümüzde biraz daha kalitesi düşük ve daha ucuz ancak daha fazla miktarda ayakkabı üretimi yapılmaktadır. Savaş öncesi döneme bakıldığında, Çobanbeyli ustaların Halep'te ayakkabı imalat sektörünün yaklaşık %90'ına sahip olduğu bilinmektedir.

Savaş öncesi dönemde Halep'te ayakkabıcılıkla uğraşan aslen Çobanbeyli olan üreticilerin büyük bir kısmı savaşla birlikte Çobanbey ve bağlı köylerine dönerek ilkel ve kötü şartlarda ayakkabı imalatına başlamışlardır. Ayakkabıcılık sektörü ağırlıklı olarak kadın ve çocuk ayakkabıları üretimine dayanmakta olup imalathaneler bazı köylerde yoğunlaşmakla birlikte ilçe merkezi ve hemen hemen bütün köylere yayılmış durumdadır. Sektör, üretimin yanında farklı imalat ve toptan-perakende sektörleri ile birlikte kümelenme özelliği göstermektedir. Bölgede, ayakkabı imalatçıların yanı sıra suni deri, kumaş, muşamba, yapıştırıcı ve ayakkabılarda kullanılan aksesuarları satan toptan ve perakendeciler, ayakkabı imalat yan sanayi denilebilecek, PVC ve poliüretan taban üreten firmalar, derileri lazerle keserek kesim hizmeti sunan firmalar, taban imal eden imalatçılar için alüminyum kalıp imal üreten firmalar, ayakkabılar için desen ve tasarım hizmeti veren tasarımcılardan oluşan çok çeşitli bir kümelenme mevcuttur. Bu duruma ek olarak, fiyonk ve bazı ince işler evlerde kadınlar tarafından yapılmaktadır.

Atölyelerin dağılımı oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Özellikle Vakıf ve Zelif olmak üzere bazı köylerde yoğunlaşmakla birlikte Çobanbey şehir merkezine oldukça uzak olan köylerde dahi üretim yapılmaktadır. Bu duruma ek olarak, Çobanbey sınırları dışında kalan Soran, Aktarin, El Bab ve Azez'e bağlı köylerde 1-2 işletme olduğu görülmüş sektör büyüklüğü açısından bu atölyeler de ziyaret edilerek anket çalışması yapılmıştır. Genellikle köylerde, evlerin altında ya da yanında oluşturulan odalarda kurulan atölyelerde imalat yapılmakta olup çalışanların büyük kısmını çocuk işçiler oluşturmaktadır. Atölyelerin enerji ihtiyacının büyük kısmı dizel jeneratörlerle karşılanmakta olup bazı atölyelerin güneş panelinden de yararlandığı görülmüştür. Ayakkabı imalatçıları üretimde kullandıkları girdilerin büyük çoğunluğunu toptancılardan sağlamakta, özellikle ayakkabı aksesuarları akrabaları aracılığıyla Türkiye'den getirilmektedir.

Çobanbey'de sadece kadın ve çocuk ayakkabısı üretilmektedir. Anket yapılan atölyelerin 52'si kadın ayakkabısı, 32'si çocuk ayakkabısı ve 35 adedi hem kadın hem çocuk ayakkabısı üretmektedir. Ayakkabı atölyelerinde toplam 2.233 kişi istihdam edilmekte olup çocuk işçi sayısının azımsanmayacak kadar fazla olduğu görülmüştür. 2018 yılında sektörün toplam üretim miktarının 3.366.289 çift ayakkabı olduğu hesaplanmıştır. Atölyelerin toplam kapasitesinin ise günlük 8 saat ve yıllık 300 gün üzerinden hesaplandığında tek vardiya olarak 5.688.200 çift ayakkabı olduğu tespit edilmiştir. 3 vardiya olarak düşünüldüğünde bu sayı 3 katına çıkacaktır. Ayakkabı yan sanayii diye adlandırılan lazer kesim, ayakkabı tabanı ve kalıp gibi imalat atölyelerinde çalışanların sayısının 141 olduğu yapılan anket çalışma esnasında işverenlerce ifade edilmiştir. Ölçek olarak nispeten büyük olan ayakkabı atölyelerinde kendi bünyesinde lazer kesim cihazları da bulunmaktadır. Coğrafi olarak yoğunlaşmanın Çobanbey'e bağlı Vakıf ve Sorana Bağlı Şiverin Köylerinde olduğu görülmektedir.

Ürün	Üretim Miktarı (çift)	Kapasite Miktarı (Günlük 8 saat 300 gün)(çift)
Ayakkabı	3.366.289	5.688.200

Savaş öncesi dönemde Halep'te faaliyet gösteren ayakkabıcıların önemli bir kısmının savaşla birlikte Türkiye'de Gaziantep ağırlıklı olmak üzere İzmir ve İstanbul'da da işçi ve işveren pozisyonlarında çalıştıkları öğrenilmiştir. Halen Halep'te üretim yapan imalatçıların %20 dolaylarında bir kısmının orada kalan Çobanbeylilerden oluştuğu, savaştan kaçan Çobanbeylilerin yarısının Türkiye'de, Gaziantep Gatem Ayakkabıcılar Sitesi ve Nizip Caddesi'nde imalatlarına devam ettikleri ve Gaziantep'ten Irak'a ihracat yaptıkları bir kısmının ise İstanbul ve İzmir'de faaliyetlerine devam ettikleri yapılan görüşmeler sonucu öğrenilmiştir. Ek olarak, savaş öncesi dönemde Suriye'nin ayakkabı ihracatının büyük kısmının Halep'ten yapıldığı ve geleneksel pazarların Irak (%70) ve Libya gibi ülkeler olduğu öğrenilmiştir.

Anket sonuçlarına göre 2018 yılında üreticiler, ürünlerinin %69,6'sını ağırlıklı olarak Vakıf Köyü'nde yer alan ayakkabı toptancıları olmak üzere Fırat Kalkanı Harekatı Bölgesinde faaliyet gösteren toptancılara satmıştır. Geri kalan ürünlerin %18,5'ini Rejim bölgesine, %11,8'ini PYD kontrolündeki bölgelere diğer ürünleri ise Lübnan, Irak ve Ürdün'e satmıştır. Ürünlerin %69,6'sını alan toptancılar ise ürünlerinin %36'nı PYD'ye, %20'sini Ürdün'e, %15'ini Rejim Bölgesi'ne, %13'ünü Irak'a, %11'ini Fırat Kalkanı Harekatı Bölgesi'ne ve %5'ini Lübnan'a satmaktadır. Ayrıca Rejime giden ürünlerin bir kısmının Ürdün ve Lübnan'a, PYD'ye giden ürünlerin bir kısmının da Irak'a gönderildiği belirtilmiştir.

Tablo 1: Çobanbey Ayakkabı İmalathaneleri Coğrafi Dağılımı (Adet)

İlçe	Yer	Ayakkabı İmalat	Lazer Kesim	Taban	Kalıp	Ayakkabı Bıçağı	Geri Dön.	Ayakkabı Top.	S.Deri-Aksesuar	Tasarım	
Çobanbey	Merkez	13	2						1		
	Vakıf	16	5	3	2			6	5		
	Zelif	9						2		1	
	Şawa	9									
	Bab Lemun	6						1	1		
	Daş Kapı	3									
	Cibbin	4									
	Kocaali	4	1	1				1			
	Tuveyran	3									
	Sandi	3									
	Kalkım	3									
	Ziyaret	3									
	Buzluca	2									
	Hacıveli	2									
	Kaibe	2							1		
	Kersenli	1									
	Molla Yakup	1									
	Ravda	1									
	Tulila	1									
	Baltacı	1									
	Haliliye	1					1				
	Eyyubiye	1									
	Tel Ayşe	1									
	Eseriye	1									
	Sekizler									1	
	Ayyaşa			1							
Halisa			1								
Silsile				2							
Şih Cerrah	4										
Soran	Şiverin	8	2	2				1	1		
	Toybuk	4									
Aktarin	Tel Ar	6	1	2			1				
	Bahvarti	1									
	Bleğa	3									
Azez	Sandara	1									
	Yahmul	1									
Toplam		119	13	10	2	1	1	12	9	1	

5.1.2. LAZER KESİM

Ayakkabı imalatı yapan firmalara CNC lazer kesim makineleri ile suni deri, muşamba ve kumaş üzerine çizim faaliyeti yapan toplam 13 adet firmaya anket çalışması yapılmıştır. 2018 yılında yapılan kesim miktarı 805.680, kapasite miktarı ise 1.791.680 çift olup anket yapılan firmalardaki çalışan sayısı 33'tür. Bu firmalar ayakkabı imalatçılarının sorunlarına ek olarak yedek parça ve makine tamirinde büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Türkiye'den yedek parça ve teknik servis hizmeti ihtiyaçları bulunmakta, Türkiye'ye giriş-çıkış için izin talep etmektedirler.

Ürün	Üretim Miktarı (çift)	Kapasite Miktarı (Günlük 8 saat 300 gün) (çift)
Lazer kesim	805.680	1.791.680

5.1.3. TABAN İMALATI

Taban imalatı yapan firmalar, PVC ve Poliüretan taban ile kadın neolit taban yapan firmalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Anket çalışması yapılan 6 firma neolit taban, 4'ü ise PVC ve poliüretan taban üretimi yapmaktadır. Anket gerçekleştirilen firmaların 2018 yılında yapılan üretim miktarı 3.080.600, kapasite miktarı 6.302.800 çift olup toplam 85 kişi istihdam edilmektedir. PVC üzerine çalışan firmalar Türkiye'den geri dönüşümlü PVC hammaddesi almak istediklerini ancak izin verilmediğini beyan etmektedir. Neolit taban yapanlar ise ara ve hammaddelerinin tamamını başta Gaziantep ve İstanbul olmak üzere Türkiye'den aldıklarını, bu yüzden Türkiye'ye giriş-çıkışta kolaylıklar getirilmesi yönünde taleplerinin bulunduğu belirtmişlerdir.

Ürün	Üretim Miktarı (çift)	Kapasite Miktarı (Günlük 8 saat 300 gün) (çift)
Taban	3.080.600	6.302.800

5.1.4. KALIP İMALATI

PVC ve poliüretan taban imal eden firmaların enjeksiyon makinelerinde kullandıkları alüminyumdan yapılan taban kalıplarını imal eden toplamda 2 adet kalıp imalatçısıyla anket yapılmıştır. 2018 yılında yapılan üretim miktarı 482 kalıp olup kapasite miktarı ise 960 çifttir. Anket yapılan firmaların toplam çalışan sayısı 12'dir. Firmalardan biri Türkiye'de müşterisi olduğunu ancak mal satamadığı beyan etmektedir.

Ürün	Üretim Miktarı (adet)	Kapasite Miktarı (Günlük 8 saat 300 gün) (adet)
Kalıp	482	960

5.1.5. GERİ DÖNÜŞÜM (PVC)

Ayakkabı imalatçılarının atıklarını toplayarak geri dönüşümlü PVC imalatı yapan bir firma olduğu görülmüştür. Firma ayakkabıcıların suni deri ve taban atıklarını geri dönüştürmektedir. 2018 yılındaki üretim miktarı 28,8 ton olup kapasite miktarı ise 180 tondur. Firmanın toplam çalışan sayısı 4 tür.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı (Günlük 8 saat 300 gün) (ton)
Geri dönüşüm (PVC)	28,8	180

5.1.6. AYAKKABI BIÇAĞI İMALATI

Ayakkabıcıların iç ve dış tabanlarının ayakkabı boylarına göre şekil verilmesini sağlayan çelikten bıçakların imalatını yapan 2 firma olup 1 firma anket yapmak istememiş, yakın zamanda iş olmadığı gerekçesi ile Halep'e taşınacağını belirtmiştir. Diğer firmayla yapılan ankette 2018 yılında yapılan üretim miktarının 166 adet; kapasite miktarının 10.500 adet ve toplam istihdam edilen kişi sayısının 3 olduğu ifade edilmiştir. Firmanın Al Bab'tan Kore menşeli şerit çelik aldığı, aynı ürünün Türkiye'de daha ucuz olmasına karşın giriş-çıkış izni bulunmadığı, Türkiye'deki tanıdıkları üzerinden sipariş verdiğinde aracılık yapan kişilerin fahiş komisyonlar aldığı ve Türkiye'den aldığı ürünlere KDV ödettilerildiği bilgisi alınmıştır.

Ürün	Üretim Miktarı (adet)	Kapasite Miktarı(Günlük 8 saat 300 gün) (adet)
Ayakkabı bıçağı	166	10.500

5.1.7. EKMEK İMALATI

AFAD kontrolünde, Pakistanlı bir yardım kuruluşunun katkılarıyla kurulan büyük ölçekli bir firmanın yanısıra 3 adedi Çobanbey merkezde 2 adedi köylerde (Bab Leymun ve Hacı Köse Köyleri) olmak üzere toplam 6 adet fırın bulunmaktadır. AFAD kontrolündeki büyük fırında üretilen ekmekler Kilis Valiliği sorumluluk alanında bulunan 12 adet kampa dağıtılmaktadır. Bahse konu fırında 2018 yılında 2.780.000 kg undan toplam 3.143.000 kg ekmek üretilmiş olup 37 kişi çalışmaktadır. Diğer 5 fırına ise AFAD tarafından aynı yıl içerisinde günlük 14,66 ton olmak üzere toplam 3.796.000 kg un verildiği ve toplamda 4.308.980 kg ekmek üretildiği bilgisi alınmıştır. Sonuç olarak, bölgede toplam 6.576.000 kg undan 7.451.980 kg ekmek üretilerek Çobanbey ve köyelerine dağıtımının yapıldığı ifade edilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (kg)	Kapasite Miktarı(Günlük 8 saat 300 gün) (kg)
Ekmek	6.576.000	7.451.980

5.1.8. MERCİMEK – BULGUR İMALATI

Tel Ayşe köyünde, 2017 yılında kurularak mercimek ve bulgur imalatı yapan bir firmayla anket çalışması yapılmıştır. Tesiste, Kamışlı, Haseke ve Suriye'nin diğer bölgelerinden alınan hammadde işlenerek kırmızı mercimek elde edilmektedir. Bulgur üretim tesisi tam otomatik makinelerden oluşmakta oluptionsin büyüklüğü ve kapasitesi ile bölge için önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. Bahse konu tesiste, 30'u gündüz, 25'i gece vardiyasında olmak üzere toplam 55 kişi istihdam edilmekte olup ihtiyaç olması halinde tüccarlardan alınan ham mercimek 12 ay boyunca işlenebilmektedir. 2018'de yaklaşık 9.000 ton ham mercimekten yaklaşık 7.000 ton kırmızı mercimek elde edilmiş olup üretimin %80'i Irak, %20'si ise tüm Suriye içine satılmıştır. Tesiste kırmızı mercimek üretim kapasitesi tek vardiyada 6.000 tondur.

Tesiste 2018 yılında 1.000 ton buğdaydan 750 ton bulgur üretimi yapılmış olup toplam üretim kapasitesi tek vardiyada 4.500 tondur. Hammadde bölgeden temin edilmekte, ürünün %30'u Irak'a, %70'i ise bölgeye satılmaktadır.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı(Günlük 8 saat 300 gün) (ton)
Kırmızı Mercimek	7000	6000
Bulgur	750	4500

5.1.9. KURUYEMİŞ

Çobanbey merkezde yer alan bir işyerinde kuruyemiş kavurma ve paketleme yapılmaktadır. Ayçekirdeği, kabak çekirdeği, karpuz çekirdeği, yer fıstığı, leblebili şeker ve patmalık mısır işlenmekte,söz konusu ürünlerin tamamı Türkiye'den getirilmektedir.

5.1.10. DEMİR DOĞRAMA

Su deposu, demir kapı ve hangar imalatı yapan 1 firmaya anket çalışması yapılmıştır. Firma 2018 yılında 375 su deposu, 70 kapı ve 3 hangar üretimi yapmış olup kapasite bilgisi alınamamıştır. Toplamda 5 işçi istihdam edilmektedir. Türkiye'den gelen malzemelerde gecikmeler yaşandığı yapılan ankette iletilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (adet)	Kapasite Miktarı(Günlük 8 saat 300 gün) (adet)
Su deposu	375	-
Demir kapı	70	-
Hangar	3	-

5.1.11. PVC DOĞRAMA

Çobanbey'de PVC kapı ve pencere imalatı yapan 4 firma bulunmaktadır. Anket yapılan firmadan edinilen bilgilere göre bütün hammadde ve aksesuarların Türkiye'den geldiği ancak nakliyede gecikmeler yaşandığı belirtilmiştir.

5.1.12. ALÜMİNYUM KAZAN, TEPŞİ VB. İMALATI

Alüminyum kazan, tepsi, çaydanlık vb. imalatı yapan bir firmaya anket çalışması yapılmıştır. Firmanın 5 ortağı bulunmakta olup Elbab'ta da 1 adet fabrikaya sahip olduğu belirtilmiştir. 2018 yılında yaklaşık 108 ton ürün üretilmiş olup kapasitesi 150 tondur. Üretilen ürünlerin %62'si Fırat Kalkanı Harekatı Bölgesi'ne, %33'ü ise Irak'a,%5'i ise Rejim Bölgesi'ne satılmıştır. Firmanın toplam çalışan sayısı ise 30'dur. 2018 yılı içerisinde toplam 194,4 ton hammadde Suriye'nin tamamından tedarik edilmiş olup tamamı geridönüşümden elde edilmiştir.İhracat yollarının açılmasının firmanın işlerinin daha iyi olmasına vesile olacağı firma sahiplerince ifade edilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı(Günlük 8 saat 300 gün) (ton)
Kazan, tepsi vb.	108	150

5.1.13. DEPO VE ÇATI SACI

Su deposu ve çatı sacı imal eden bir firmaya anket çalışması yapılmıştır. Tesiste 2018 yılında 100 ton ağırlığında 2.000 depo ve 150 ton çatı sacı imalatı yapılmıştır. Firma 500 ton depo ve 1.000 ton çatı sacı üretim kapasitesine sahiptir. Firma sahipleri ile yapılan görüşmede, ihracat yollarının açılması durumunda makine imalatı dahi yapabilecek kapasiteye sahip olduğu ifade edilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı (Günlük 8 saat 300 gün) (ton)
Su deposu	100	500
Çatı sacı	150	1.000

5.1.14. MOBİLYA

Çobanbey'e bağlı Tuweyran Köyünde mobilya imalatı yapan bir firmaya anket çalışması yapılmıştır. Firma sipariş üzerine çekyat, dolap, sehpa, şifonyer ve yatak bazası gibi ürünler imal etmektedir. Tesis 2018 yılının Mart ayında faaliyete geçmiş, şu ana kadar 20 takım yatak odası üretimi gerçekleştirmiştir. Firmanın haftada 10 takım oturma odası veya 3 takım yatak odası imal etme kapasitesi vardır. Kullanılan malzemeler aracı vasıtasıyla Gaziantep'ten sağlanmakta olup malzeme fiyatlarının oldukça yüksek olduğu firma sahibince beyan edilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (adet)	Kapasite Miktarı(Günlük 8 saat 300 gün) (adet)
Yatak odası takımı	20	144

5.1.15. PLASTİK POŞET

Telar köyünde plastik poşet imalatı yapan bir adet firma bulunmaktadır. Firmayla yapılan ankette 2018 yılında yapılan üretim miktarı 192 ton, kapasite miktarı ise 100 ton, toplam istihdam adedi ise 7 kişidir. Firma Türkiye'den orjinal polietilen hammaddesi almakta ancak Türkiye'den geri dönüşümlü polietilen hammaddesi ithal edemediğini beyan etmektedir.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı(Günlük 8 saat 300 gün) (ton)
Plastik poşet	192	100

5.1.16. PLASTİK SU BORUSU

Çobanbey'de plastik su borusu imalatı yapan bir firma bulunmaktadır. Firma zirai sulama ve içme suyu borusu imal etmektedir. Firmayla yapılan ankette 2018 yılında yapılan üretim miktarının 100 tonu zirai su borusu 100 tonu ise içme suyu borusudur. Firmanın toplam çalışan sayısı 5'dir. Türkiye'den orjinal hammadde getirilerek üretim yapılmakta olup geri dönüşümlü ürün ithal edilmesi istenilmesine karşın söz konusu hammaddenin ithal edilemediği firma sahiplerince beyan edilmiştir. Ek olarak, Irak'a ihracatta sorun yaşandığı ve sorunların çözülmesi durumunda üretimin 3.000 tona kadar çıkabileceği belirtilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (kg)	Kapasite Miktarı(Günlük 8 saat 300 gün) (kg)
Zirai su borusu	100	1.500
İçme suyu borusu	100	1.500

5.2. TİCARET

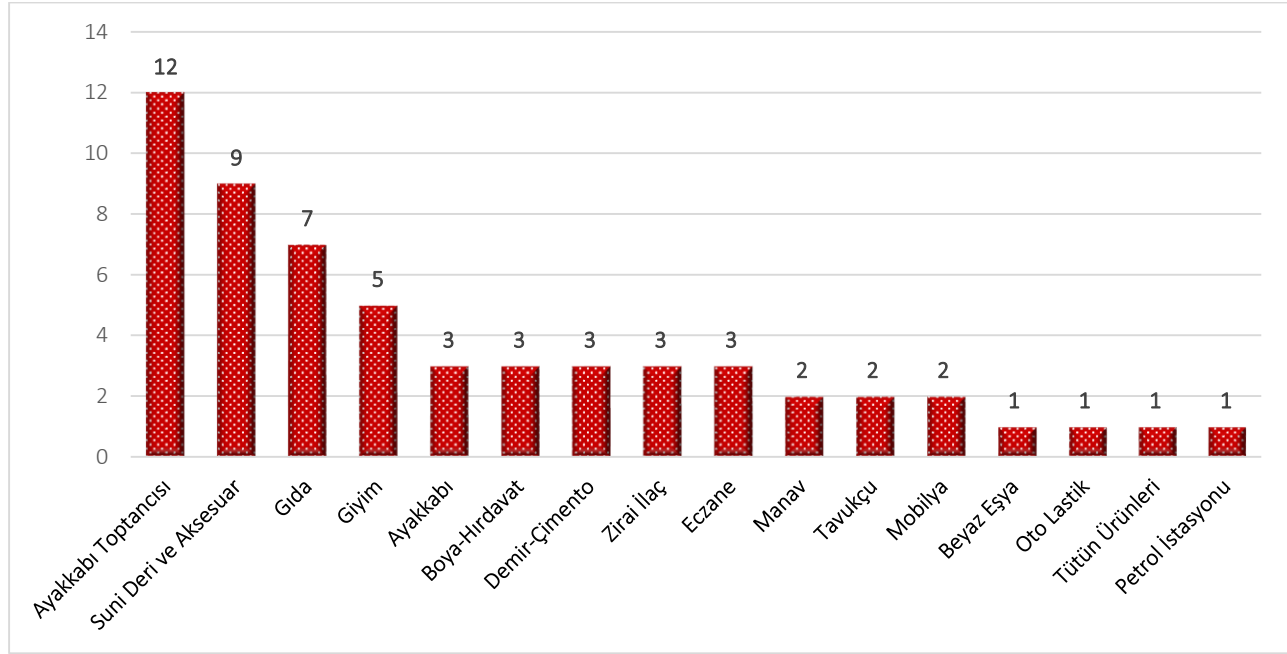
Bölgede ticari faaliyetler Çobanbey Ticaret ve Sanayi Odası bünyesinde sürdürülmektedir. Söz konusu ofis, Türkiye ile ticaret yapmak isteyen kişilerin izin işlemlerini takip etmekte, akreditasyon sağlamak ve üyeler arası iletişimi gerçekleştirmektedir. Çobanbey Ticaret ve Sanayi Odasından alınan bilgiye göre Çobanbey yerleşim yeri sınırları içerisinde faaliyet gösteren kayıtlı 750 civarı sanayici ve tüccar bulunmakta olup Türkiye'ye giriş çıkış izni bulunan sanayici ve tüccar sayısı 383'tür. Giriş çıkış izni için tüccarlardan kayıt esnasında 200 USD tutarında kayıt bedeli alınmaktadır. Giriş çıkış izni onaylanan tüccarlardan ise yıllık 2.000 USD ayrıca tahsil edilmektedir. Giriş çıkış izni alamayanlardan ise üyelik ücreti olarak yıllık 100 USD tahsil edilmektedir.

Yakın zamanlarda bölge ürünlerinin ihracatının önündeki engellerin transit geçiş dahil olmak üzere tamamen kaldırıldığı, ihracatın Türkiye'ye olması durumunda ise gümrük vergisi ödeneceği Çobanbey Ticaret Ofisince ifade edilmiştir.

Çobanbey esnafının %60-70'inin Çobanbeyli Türkmenlerden oluştuğu, geri kalanların ise mültecilerden oluştuğu da ayrıca ifade edilmiştir.

Gerçekleştirilen çalışma neticesinde gıda, giyim, ayakkabı, manav, şarküteri, tavukçu, boya-hırdavat, demir-çimento, beyaz eşya, mobilya, zirai ilaç, eczane, oto lastik, tütün ürünleri, petrol istasyonu ve kuyumculuk olmak üzere 16 adet sektörde faaliyet gösteren toplam 37 adet toptan/perakende işletme ziyaret edilerek anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ayakkabı imalatı ile bağlantılı toptan ve perakende ticaret ile uğraşan 22 firma ziyaret edilmiş toplamda 59 firmaya anket çalışması uygulanmıştır.

Grafik 2: Çobanbey Toptan/Perakende Ticaret Sektörel Dağılım (Adet)



5.2.1. GIDA ÜRÜNLERİ VE TEMEL İHTİYAÇ MADDELERİ

Gıda ürünlerine yönelik olarak bölgede faaliyet gösteren 7 adet toptan-perakende işletme ile görüşme gerçekleştirilmiş olup söz konusu ürünlerin %71'inin Türk menşeli ürünlerden oluştuğu görülmüştür. Gıda ürünlerinin hemen hemen tamamı Al Bab'taki büyük toptancılardan sağlanmaktadır. Ürün özelinde bakılacak olursa;

5.2.1.1. ÇAY

Çay tüketimi bölgede Sri Lanka ürünlerinden sağlanmakta olup bölgeye girişi PYD kontrolünde Mümbiç üzerinden sağlanmaktadır. Söz konusu ürünün rotası Sri Lanka-Mersin-Zaho-Kamışlı-Mümbiç-El Bab ve Çobanbey olarak sıralanmaktadır.

5.2.1.2. ŞEKER

Şeker ihtiyacının Türkiye'den gelen ürünler ile karşılandığı Ticaret Ofisi yetkilileri ile yapılan görüşmede belirtilmiştir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında şekerin %83'ünün Türkiye'den, %17'lik kısmının ise Ukrayna'dan geldiği görülmüştür.

5.2.1.3. MARGARİN

Margarin tüketiminin %92'ü Türkiye'den kalan kısmının ise rejim bölgesinden gelen ürünler ile karşılandığı belirtilmiştir.

5.2.1.4. SIVI YAĞ

Sıvı Yağ ürünlerinin %100'ü Türk malı ürünler oluğu yapılan anket çalışmasından anlaşılmaktadır.

5.2.1.5. ÇİKOLATA

Çikolata ürünlerinin %97'sinin Türk malı ürünlerden, %3'ünün ise Rejim malı ürünlerden oluştuğu tespit edilmiştir.

5.2.1.6. BİSKÜVİ

Bisküvi tüketiminin %97'sinin Türk malı ürünlerden, %3'ünün ise Rejim malı ürünlerden karşılandığı tespit edilmiştir.

5.2.1.7. GAZLI İÇECEK

Gazlı İçecek ürünlerinin %70'inin Türk malı ürünlerden, %30'unun ise Rejimden tedarik edildiği görülmüştür.

5.2.1.8. ENERJİ İÇECEĞİ

Enerji İçeceği ürünlerinin tamamı Türk malıdır.

5.2.1.9. İÇME SUYU

İçme Suyu ürünlerinin %73'ü Türk malı olup %19'u Rejim ve kalan kısım ise Fırat Kalkanı Harekatı Bölgesi'nde yer alan fabrikalarda üretilen ürünlerden oluşmaktadır.

5.2.1.10. MEYVE SUYU

Meyve Suyu ürünlerinin %64'ü Türkiye, %19'i Rejim Bölgesi ve %17'i Suudi Arabistan menşelidir.

5.2.1.11. PİRİNÇ

%100 oranında ithal edilmekte olup Al Bab'ta Türkiye üzerinden ithal yolla getirdikleri pirinçleri paketleyen toptancılar bulunduğu yapılan görüşmelerde ifade edilmiştir. İthal ürünlerin büyük bir kısmı Çin menşeli olup ayrıca Mısır, Hindistan ve Vietnam menşeli ürünler de tüketilmektedir.

5.2.1.12. BEBEK MAMASI

Bebek Maması ürünlerinin %56'sının Rejim, %19'ünün Birleşik Arap Emirlikleri, %25'inin ise Türk malı ürünlerden oluştuğu tespit edilmiştir.

5.2.1.13. BULGUR

Bulgur'un %92'si Türkiye'den, %8'i ise Rejim Bölgesi içerisinde üretilen ürünlerden sağlanmaktadır.

5.2.1.14. MAKARNA

Makarına ürünlerinin %100'ü Türkiye'den tedarik edilmektedir.

5.2.1.15. SALÇA

Salça'nın %93'ünün Türkiye, %7'sinin ise Fırat Kalkanı Bölgesi menşeli ürünlerden tedarik edilmesiyle birlikte Bölge içerisinde ev üretimi olan ürünlerden de bulunduğu ve açık olarak satıldığı görülmüştür.

5.2.1.16. KURU FASÜLYE

Kuru Fasulye'nin %66'ı Türk malı, %17'i Rejim bölgesi malı ve %17'sinin ise Fırat Kalkanı Bölgesi ürünlerinden oluştuğu tespit edilmiştir.

5.2.1.17. MERCİMEK

Mercimek'in %66'sının Türk malı, kalan kısmının ise Rejim bölgesi ürünü olduğu görüşmüştür.

5.2.1.18. NOHUT

Nohut'un %84'ü Türkiye'den, %16'ı ise Bölge içerisinde üretilen ürünlerden oluşmaktadır.

5.2.1.19. SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ

Süt ve süt ürünleri genelde Bölge'de üretilen ürünler ile sağlanmasına karşın söz konusu üretimin yetersiz kaldığı durumlarda Bölge dışından tedarik edilmektedir. Paketlenmiş hazır sütün %100'ü Türkiye'den getirilmektedir.

5.2.1.20. KURUYEMİŞ

Kuruyemiş ürünlerine bakılacak olursa ürünlerin hemen hemen tamamının Türkiye'den alındığı ya da Türkiye transit yolu üzerinden ithal getirilerek Al Bab'ta kavurma ve paketlemesinin yapıldığı görülmüştür.

5.2.1.21. TAVUK

Tavuk tüketiminin Bölgede yoğun olduğu görülmüştür. Türkiye'den canlı hayvan olarak alınan tavuğun yanında yerel üretim tavuk tüketimi de oldukça yüksektir. Tüketimin büyük kısmı Türkiye'den getirilen canlı tavuklardır. Türkiye'den getirilen canlı tavuğun yerel tavuğa göre daha kalitesiz olduğu düşünüldüğünden dolayı yerel tavuğun daha çok tercih edildiği öğrenilmiştir.

5.2.1.22. SEBZE-MEYVE

Sebze-Meyve ürünlerine ilişkin olarak bölgede domates, salatalık, fasulye, soğan, patates, patlıcan, biber, kabak, karpuz, kavun, marul, mısır ve bakla üretimi yapılmasına karşın üretimin mevsimsel olduğu görülmüştür. Mevsiminde gerçekleştirilen üretimin bölge ihtiyaçlarını karşılayacak kapasiteye sahip olmasına karşın üretimin mevsimsel yapılması özellikle meyve sebze olmak üzere tarımsal ürünlerin Bölge dışından getirilmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

5.2.1.23. YUMURTA

Yumurta üretiminin %100'ü El Bab'da yeni kurulan yumurta çiftliklerinde gerçekleştirilmekte olup bölgenin yumurta talebi söz konusu çiftliklerce yeterli oranda karşılanmaktadır.

5.2.1.24. GİYİM

Giyim ürünlerinin %75'inin Türk ürünlerinden, %25'inin ise Rejim bölgesinden üretilen ürünlerden olduğu tespit edilmiştir. Bu alanda faaliyet gösteren 5 adet işletme ile yapılan görüşmede, Türkiye'den gelen ürünler için siparişlerin telefonla verilmesinin sorunlara sebep olduğu, bu nedenle kendilerine giriş çıkış izninin verilmesi gerektiği görüşülen işletme sahiplerince dile getirilmiştir.

5.2.1.25. SİGARA

Sigaranın %100'ü Al Bab'taki büyük toptancılardan gelmekte olup Mümbiç üzerinden PYD bölgesinden geldiği ifade edilmiştir.

5.2.1.26. ÇİMENTO

Çimentonun %100'ü Türk menşeli olup Azez ve Cerablus Gümrük Kapılarından getiriliyor.

5.2.1.27. DEMİR

Demir ürünlerinin hemen hemen tamamı Türkiye'den sağlanıyor. Türkiye üzerinden gelmekle birlikte spot piyasadan sağlanan Ukrayna menşeli ürün de olduğu belirtilmektedir. Tüketimin %100'ü İskenderun'dan gelen ürün ile gerçekleşmektedir.

5.2.1.28. OTO LASTİK

Tüketilen ürünlerin %10 Türk malı %90'ı Çin malı olup traktör lastiğinde özellikle Türk malı tercih edilmektedir.

5.2.1.29. BEYAZ EŞYA

Beyaz Eşya'nın %90'ını uzak doğu menşeli ürünler oluşturmakta olup Türkiye menşeli ürün %10 civarındadır. Bazı ürünler Birleşik Arap Emirliklerinde montajlandığı ancak yine de uzak doğu menşeli olduğu görülmüştür.

5.2.1.30. BOYA VE HIRDAVAT

Boya ve Boya Ürünleri'nin %90'ı Rejim Bölgesi'nden sağlanmakta olup kalan kısım El Bab'da bulunan boya fabrikasından tedarik edilmektedir. Hırdavat ürünlerinin %50'si Türk malı ürünlerden, geri kalanlar ise Rejim Bölgesi ve Çin malı ürünlerden oluşmaktadır. Sıhhi tesisat metal parçaları genel olarak Çin malı; ampul, elektrik düğmesi, priz, şofben, kablo, musluk ve duş başlığı gibi malzemelerin Türk malı olduğu görülmüştür. Türk ürünleri pahalı olduğu için pek tercih edilmemektedir.

5.2.1.31. AYAKKABI

Ayakkabı sektöründe faaliyette bulunan 3 perakende işletmesi ziyaret edilerek anket uygulanmıştır. Ürünlerin %42'lik kısmının Türk malı, %52' yakın kısmının Çobanbey'den, %6'luk kısmının ise Uzak Doğu menşeli ürünlerden oluştuğu görülmüştür. Türk malı ürünlerde, ürünleri doğrudan göremedikleri, iade ürün yapamadıkları ve Türkiye ile ticaret için Ticaret Ofisi'nden alınması gereken izin için istenen ücretin yüksek oluşundan kaynaklı sorunlar yaşandığı ifade edilmiştir.

5.2.1.32. ECZANE

Eczane ürünlerinin hemen hemen tamamı Rejim Bölgesi'nden gelmekte olup Türk ürünlerinin raflardaki oranının %2 dolaylarında olduğu görülmüştür. Bölge halkının eskiden beri alışık olduğu ilaçları tercih etmesi ve Türk ürünlerinin görece pahalı olması sebebiyle bu alanda Türk ürünlerine talebin düşük

olduğu ifade edilmiştir. Rejim Bölgesi'nden gelen ilaçlar İdlib üzerinden tüccarlar aracılığıyla bölgeye sokulmaktadır. Çobanbey merkezde 9 adet eczane bulunmakta olup birçok köyde de eczane bulunduğu tespit edilmiştir.

5.2.1.33. ZİRAİ İLAÇ

Zirai İlaç malzemeleri satan 3 işletme ile gerçekleştirilen görüşmede, ürünlerin %46'lık kısmının Türk menşeli olduğu görülmüştür. Kalan kısım Rejim üzerinden veya Türkiye transit yoluyla gelen ithal ürünlerden oluşmaktadır.

5.2.1.34. AKARYAKIT

Mazot, Türkiye ve PYD kontrolündeki Mümbiç'ten gelmektedir. Tel Ayşe köyünde ilkel bir rafineri olduğu ve mazot üretimi gerçekleştirdiği, ham petrolü ise PYD kontrolündeki yerlerden temin ettiği öğrenilmiştir. Ayrıca Türk petrol istasyonları kalitesinde bir petrol istasyonu Çobanbey'de faaliyette bulunmaktadır. Bu istasyonda tamamıyla Türk ürünü akaryakıt satışı yapılmakta olup istasyonda yer alan markette gıda, motor yağı, filtre gibi ürünlerin de Türk malı olduğu gözlemlenmiştir. İstasyonda aylık yaklaşık 200 ton mazot ve 33 ton benzin satışı yapılmakta olup ülkemizden gelen mazot kalitesinin daha yüksek olduğu ayrıca belirtilmiştir.

5.2.1.35. MADENİ YAĞ

Madeni yağın %30'unun Türk malı, geri kalanının ise Suudi Arabistan ve B.A.E gibi ülke ürünlerinden oluştuğu görülmüştür.

5.2.1.36. MOBİLYA

Çobanbey'de toplamda 2 mobilya satan firma var ve 2'si ile de anket yapılmıştır. Firmalardan biri ürünlerinin tamamını yerel bir mobilya üreticisinden tedarik etmektedir. Ayrıca satışların çok zayıf olduğu ifade edilmektedir. Diğer firma ise Türk işletmeciler tarafından kurulan ve Türkiyede imal edilen mobilya satmaktadır. Firmayla yapılan görüşmede ürünlerin satışının bölgede yapılamadığı ifade edilmiştir. Bunun nedeni olarak ise bölge insanının Türkiye'deki gibi mobilya kullanım alışkanlığının bulunmaması gösterilmiştir. Firma elindeki ürünleri satamadığı için tekrar Türkiye'ye götürmek istemektedir. Ancak götürülmesine izin verilmediği vurgulanmıştır.

5.2.1.37. KUYUMCULUK

Çobanbey'de yakın zamanlarda faaliyete geçen 1 adet kuyumcu bulunmaktadır. Kuyumcu, altını Halep'ten kaçak yollarla getirdiklerini ve yine hurda altınları kaçak yollardan Halep'e gönderdiklerini beyan etmişlerdir.

5.2.1.38. AYAKKABI İMALATI İLE BAĞLANTILI TOPTAN VE PERAKENDE SEKTÖRLER

Çobanbey merkez ve köylerinde ayakkabı imalatı ile kümelenme özelliği gösteren toptan ve perakende sektörler de yer almaktadır. Bunlar ayakkabı imalatçıların ihtiyaç duyduğu suni deri, muşamba, poliüretan tabaka, ayakkabılarda kullanılan çeşitli aksesuarlar, yapıştırıcılar, dikiş ipliği vb. gibi çok çeşitli ürün gruplarını ayakkabı imalatçılarına tedarik etmektedirler. Bunun yanında üretilen ayakkabıları üreticilerden alarak toptan satışını yapan firmalar da bulunmaktadır. Bazı ayakkabı toptancıları aynı zamanda yukarıda bahsedilen ürünlerin satışını da yapmakta malzeme karşılığı ayakkabı almaktadır. Ayakkabı imalat sektörü ile bağlantılı toptan ve perakende malzeme satışı ve toptan ayakkabı ticareti ile uğraşan toplam 22 işyerine

ziyaret ve anket çalışması gerçekleştirilmiş olup bunların 13'ü ayakkabı toptancısı kalan 9'u ise suni deri, muşamba, aksesuar ve diğer ürün gruplarının satışını yapan firmalardır.

5.2.1.38.1. AYAKKABI TOPTANCILARI

Ayakkabı imalatçılarından aldıkları ayakkabıları başta Irak olmak üzere, Rejim Bölgesi'ne, Ürdün ve Lübnan gibi ülkelere ve İdlib Bölgesi'ne pazarlamaktadırlar. Çalışma kapsamında 12 adet ayakkabı toptancısı olduğu bunların büyük çoğunluğunun, köy bazlı verilerin aktarıldığı yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere Vakıf Köyünde yoğunlaştığı görülmektedir. Toptancıların en büyük sorunu Irak'a yapılan ihracatta yaşadıkları sorunlar ve maliyet artırıcı bir unsur olmak üzere PYD'nin uygulamalarıdır. Nakliye maliyetleri yüksek oranlı artışının yanı sıra PYD bölgelerinde ürünlerin indir bindir ve kontrollerden dolayı kutuların ezilerek ürünlerin hasar gördüğü belirtilmiştir.

Savaş öncesi dönemde başta Libya olmak üzere Lübnan ve Ürdün'e olan satışların güncel durumda Rejim tarafından konan engellerden kaynaklı olarak yok denecek kadar az bir seviyeye düştüğü yapılan görüşmelerde ifade edilmiştir. Firmalar bunu aşmak için Halep ve Şam'daki toptancılar üzerinden buralara mal göndermeye çalışmakta bu durumda ise maliyet artmaktadır. Ayrıca Suriye'deki Tartus limanında da 1 aya varan beklemler olduğu, Türkiye'deki Çobanbeylilerin Libya'ya Mersin üzerinden 15 günde mal gönderebiliyorken kendilerinin Suriye ihracat yolları üzerinden 2 ayda ancak mal ulaştırabildiklerini belirtmişlerdir. Irak, Libya ve diğer ülkelerdeki müşterilerinin yanlarına gelemediği kendilerinin de onlara gidemediği ayrıca ifade edilmiştir.

Anket sonuçlarına göre 2018 yılında üreticiler, ürünlerin %69,6'sını ayakkabı toptancılarına satmıştır. Ayrıca bölgedeki ayakkabı üreticileri dışında başka bir yerden ayakkabı temin etmedikleri tespit edilmiştir. Toptancılar 2018 yılında üreticilerden alınan ürünlerin %36'nı PYD bölgesine, %20'sini Ürdün'e, %15'ini Rejim Bölgesine, %13'ünü Irak'a, %11'ini Fırat Kalkanı Harekatı Bölgesi'ne ve %5'ini Lübnan'a satmışlardır. Ayrıca Rejim Bölgesi'ne giden ürünlerin bir kısmı Ürdün ve Lübnan'a, PYD'ye giden ürünlerin bir kısmının ise Irak'a satıldığı belirtilmiştir.

5.2.1.38.2. SUNİ DERİ, MUŞAMBA VE AKSESUAR

Çalışma kapsamında bu alanda faaliyet gösteren 9 firmayla anket yapılmıştır. Sadece suni deri ve muşamba satan firmaların yanı sıra yapıştırıcı, yardımcı malzemeler ve aksesuarların da satışını yapan suni deri ve muşamba satıcıları olduğu görülmüştür. Bu firmalar ürünlerinin büyük kısmını Türkiye'deki üreticilerden ve Türkiye üzerinden transit ithalat yoluyla karşılamaktadırlar. Bölgeye transit ürün gönderen en büyük firmanın Gaziantep'te mukim Suriyeli bir firma olduğu öğrenilmiştir. Satışı yapılan ürünlerin büyük çoğunluğunun başta Çin olmak üzere yabancı menşei olduğu görülmüştür. Suni deri ve ürünlerinin Çin malı; aksesuar, yapıştırıcı, ambalaj ve iplik ürünlerinin büyük çoğunluğunun ise Türk malı olduğu tespit edilmiştir.

En büyük toptancı Sekizler Köyünde bulunmakta olup firmanın sattığı ürünlerin %75'i Türk malı, kalan %25'i ise Çin malıdır. Bölgede üretim yapan ayakkabı üreticilerinin büyük bir kısmı ihtiyaçlarını bahse konu firmadan tedarik etmekte olduğundan bu alanda bir tekel olduğu gözlemlenmiştir. 9 firma birlikte düşünüldüğünde ise ürünlerin %71'inin Türk malı kalan %29'un ise Çin malı olduğu tespit edilmiştir.

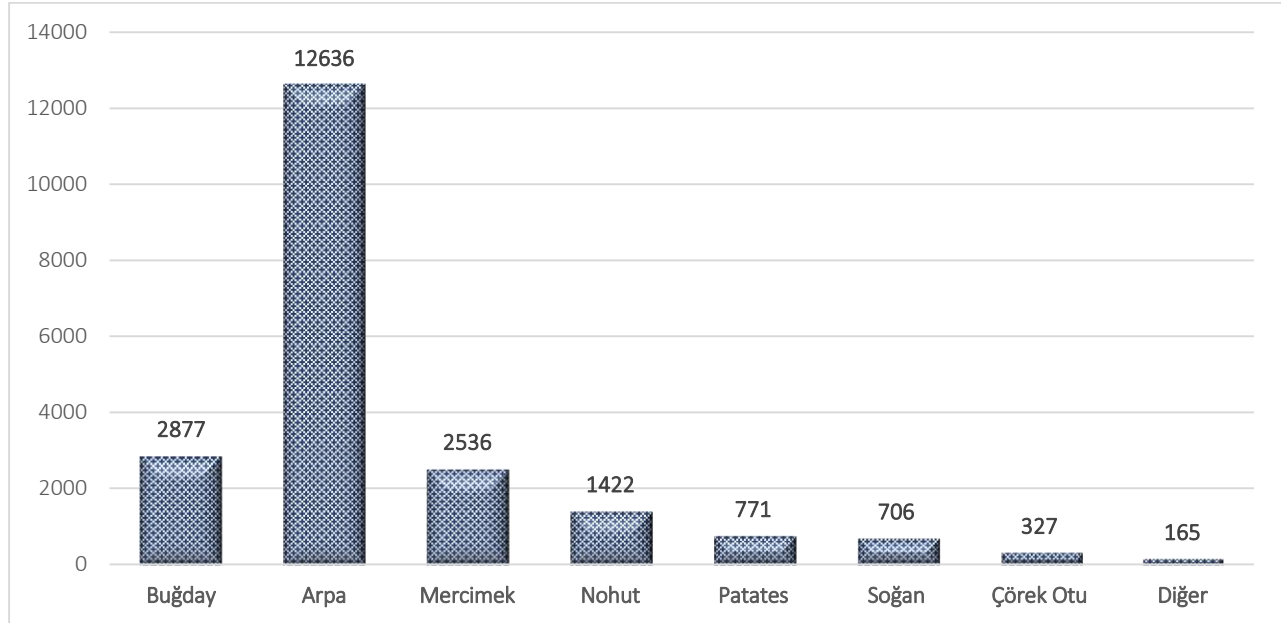
Suni deri ve diğer ürünlerin satışını yapan firmalar özellikle Türkiye'ye giriş-çıkış izni talep etmektedir.

5.3. TARIM VE HAYVANCILIK

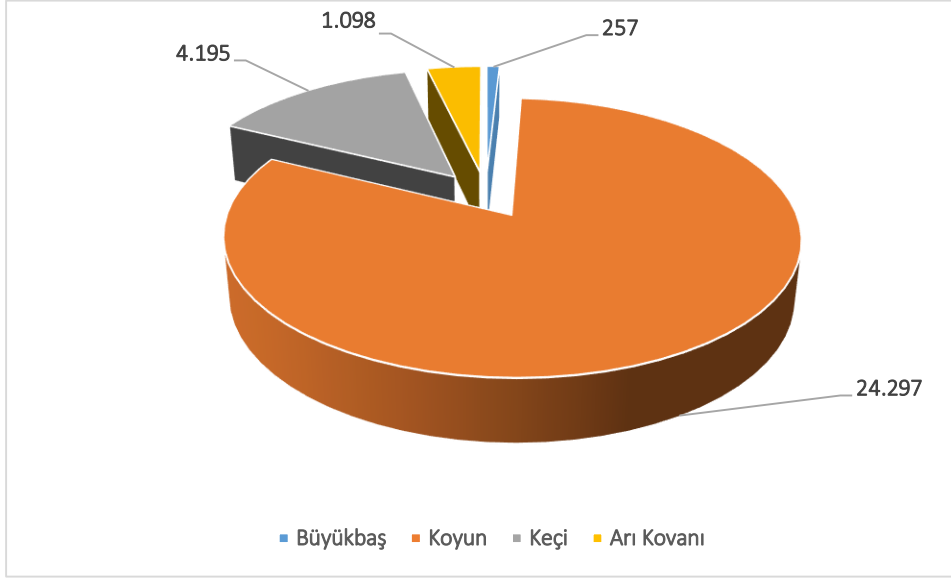
Çobanbey'in savaş öncesi dönemde bir tarım bölgesi olduğu belirtilmektedir. Bölge için Suriyenin tahıl ambarı ifadesinin kullanıldığı belirtilmektedir. Bölgede 28.000 hektar tarım arazisi olup bunun sadece 4.000 hektarı suludur. Yaklaşık olarak 17.000 hektar alanda arpa, 2.000 hektarda ise buğday üretilmektedir. Bölgede üretilen tarımsal ürünler, arpa, buğday, mercimek, soğan, patates, zeytin ve fıstıktır. Yaz döneminde bölgenin ihtiyacını karşılar düzeyde sebze ve meyve üretiminin olduğu kış mevsiminde ise meyve ve sebzelerin büyük bir kısmının ithalat yoluyla karşılandığı bilgisi alınmıştır. Türkiye Tarım Kredi Kooperatifi'nin çeşitli ürünleri satın almaya yönelik fiyatlar belirlediği, ancak belirlenen fiyatların üreticiler tarafından düşük bulunduğu için üreticiyi memnun etmediği ifade edilmiştir. Bu nedenle ürünlerin bölge içine ve kaçak yollarla tüccarlar vasıtasıyla Rejim ve PYD kontrolündeki bölgelere satıldığı belirtilmiştir. Bölge ürünleri için Toprak Mahsülleri Ofisinin alım yapmasını ve/veya Türkiyeli tüccarların bölgeye erişiminin artırılarak ticaretin artırılması talebi söz konusudur.

Bölgede hayvancılık büyük ölçüde küçükbaş hayvancılığa dayalı olup bölge et ve süt ihtiyacını karşılar düzeydedir. Grafik 3'te Çobanbey bölgesi 2018 yılı tarım ürünleri ekili alan miktarları ile Grafik 4'te hayvan aynı yıl için hayvan adedi verilmiştir.

Grafik 3: Çobanbey Tarım Ürünleri Ekili Alan (m²)



Grafik 4: Çobanbey Hayvan Miktarı (adet)



5.4. VERGİ SİSTEMİ

Yerel Meclis Başkanı ile yapılan görüşmede, Çobanbey’de henüz uygulanan bir vergi sistemi bulunmadığı, ancak bir sistem oluşturmak için çalışmalara başlandığı ve vergilendirmenin bakkallar, kasaplar, fırınlar gibi meslek sınıflamalarına göre düzenlenmesinin planlandığı ifade edilmiştir.

6. SORUNLAR

6.1. AYAKKABI SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI

Yapılan anket çalışması neticesinde, ayakkabı imalat sektörüne ilişkin tespit edilen sorunlar aşağıda paylaşılmıştır:

✓ Sektöre ilişkin en temel sorunun, bölgede elektriğin bulunmaması olup ankete katılan üreticilerin tamamı bu sorunu dile getirmiştir. İmalat için elektrik ihtiyacı genel olarak dizel jeneratörlerden karşılanmaktadır. Atölyelerin yaklaşık %20’sinin güneş panelleri ile elektrik ihtiyacını karşıladığı kış aylarında ve yağışlı günler de bu atölyeler de dizel jeneratörlerle elektrik ihtiyaçlarının karşılandığı ifade edilmiştir.

✓ Satış ve pazarlama konusunda sektörün büyük bir sorunla karşı karşıya olduğu. Katılımcıların hemen hemen hepsi tarafından dile getirilmiştir. Sektörün geleneksel pazarları Irak ve Libya olup bu ülkeleri Suriye iç pazarı ve yakın arap ülkeleri (Ürdün, Lübnan vs.) izlemektedir. Irak pazarına satışlarda malların PYD kontrolündeki bölgelerden geçmesi durumunda kalması ve PYD unsurlarınca ürün başına vergi vb. alınması ürün maliyetlerini oldukça yükseltmekte, kontrol noktalarında ürünlerin indirilip tekrar yüklenmesinden kaynaklı ürünlerde hasarlar oluşmakta olduğu, ayrıca PYD unsurlarının geçişlere izin vermemesinden

kaynaklı olarak Iraklı müşteriler ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilemediği, firma sahiplerince ifade edilmiştir.

✓ Katılımcılar hammadde tedariki noktasında da çeşitli sıkıntılar yaşandığını ifade ederek sektörün ana tedarik noktası olan Gaziantep'e erişimin kolaylaştırılmasını talep etmişlerdir. Bölgedeki üreticiler toptancılardan aldıkları ara malzemelerin haricinde başta aksesuar olmak üzere diğer malzemeleri doğrudan Gaziantep'ten almak istemektedirler. Bölgede yer alan toptancıların tekel durumuna geldikleri ve ürün çeşitlerinin az olduğunu, Gaziantep'e giderek bol çeşit arasından seçim yaparak ürün almak istediklerini ısrarla vurgulamışlardır. Mevcut durumda, Gaziantep'ten getirmek istedikleri ürünleri orada yaşayan Suriyeli akraba ve tanıdıkları veya Suriyeli araçlar üzerinden Whatsapp görüntüleri ile sipariş vermekte, siparişleri geç gelmekte ya da resimlerde gördüğü üründen farklı kalite ve özellikte ürün gelmesi riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu gibi durumlarda hatalı ya da değiştirilmek istenen ürünlerin iade edilemediği belirtilmiştir. Ek olarak, Gaziantep'te senede 2 defa düzenlenen Gapshoes ayakkabı fuarına ziyaretçi olarak katılarak gerek Irak ve Libya'dan gelen müşterileri ile gerekse de tedarikçilerle biraraya gelmek istediği ifade edilmiştir.

✓ Üreticilerin hemen hemen tamamı Türkiye'ye giriş için istenen ücreti yüksek bulmakta, giriş izni olanlar ise ayrıca yolcu yanında ticari mal geçişinin olmamasının zaman kaybına sebep olduğunu belirtmişlerdir.

✓ Türkiye'den verdikleri siparişler kargo diye tabir edilen Gaziantep merkezli Suriyelilerin işlettiği firmalarca getirilmektedir. Bu firmalar nakliye araçları doluncaya kadar araçlarını harekete geçirmemekte, bu ise sipariş edilen ürünlerin geç ulaşmasına ve üretimde aksamalara yol açmaktadır. Günü birlik 2 saatte alınıp gelinebilecek bir malzeme için ortalama 1 haftayı aşan kargo süresi olduğu belirtilmiştir.

✓ Yolların çok bozuk olduğu, ürünlerin nakliyesi sırasında deformasyonlar olduğu ayrıca ifade edilmiştir.

✓ Ayakkabı tabanı ve boru üretimi gibi sektörlerde geri dönüşüm ürünlerinin Türkiye'den ithal edilmesinin yasak olduğu ifade edilmiştir. Geri dönüşüm ürünlerinin Türkiye'den ithal edilmesinin önündeki engellerin kaldırılması talep edilmektedir.

6.2. DİĞER SORUNLAR

✓ Son yıllarda yaşanan savaş nedeniyle ilçe nüfusunun %37 oranında artmış olması güvenli kabul edilen bölgede ekonomik ve sosyal olarak önemli sorunlara yol açmıştır. Nüfus artışı Azez kadar olmasa da nüfus artışının etkileri önemli oranda hissedilmektedir. Özellikle, yeterli istihdam yaratılamamasından kaynaklı olarak bölgede işsizliğin yüksek oranlarda olduğu gözlemlenmiştir. Ayakkabı sektörünün bu soruna kısmen de olsa işsizliği azaltma konusunda katkı sağladığı görülse de çalışabilecek durumda olan ancak iş imkânı bulamayan geniş bir kesim söz konusudur.

Çözüm Önerisi: Bu noktada, bölgenin tarımsal altyapısının değerlendirilerek tarımsal üretimin mevsimsel etkenlerden bağımsız kalacak şekilde artırılması ve tarımsal ürünlere dayalı sanayinin geliştirilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

✓ Bölge tüketiminden daha yüksek oranda üretimi gerçekleştirilen zeytinyağı, patates, kişniş, soğan, mercimek, kiraz vb. gibi tarımsal ürünlerin yanı sıra peçete, cips gibi ürünlerin ihracatı yapılamamaktadır. İhracatın kapalı olması nedeniyle yeni fabrikaların açılmadığı dolayısıyla yeni istihdam alanlarının oluşturulamadığı görülmüştür.

Çözüm Önerisi: Söz konusu ürünlerin Türkiye ve üçüncü ülkelere ihracat yolunun açılmasının bölge ekonomisinin gelişmesine çok önemli katkılar sunacağı açıktır. Hali hazırda üretimi yapılan ve stok fazlası olarak depolarda tutulan ürünlerin yanı sıra yeni fabrikaların açılmasının istihdam alanlarını geliştireceği açıktır. Söz konusu istihdam alanlarının oluşturulması durumunda Türkiye'deki mültecilerin bölgeye dönmesi konusunda da yeni fırsatlar doğacağı düşünülmektedir.

✓ Fabrikaların yedek parça tedarik etmeleri hususunda hem zaman yönünden, hem de maddi açıdan sorunlar yaşanmasıdır.

Çözüm Önerisi: Yedek parça tedarik sürecinin bizzat fabrika sahibi veya yetkililerine Türkiye'ye giriş-çıkış izni verilerek çözülebileceği düşünülmektedir.

✓ Bölgede faaliyette bulunan kamu kurumlarının kurumsal kapasitesinin düşük olduğu, bölge ihtiyaçlarına yeterince cevap verilemediği, bölgede faaliyet gösteren işletmelerin kayıtlarının düzenli olarak tutulmadığı görülmektedir.

Çözüm Önerisi: Bir vergi sistemi oluşturularak Türkiye'deki kamu kurumlarının da katkılarıyla bölge kamu kurumlarının kurumsal kapasitesinin artırılması sağlanabileceği düşünülmektedir. Faaliyette bulunan işletmelere danışmanlık faaliyetlerinin yeterli düzeyde verilebilmesi açısından kayıtların ve istatistiklerin güncel olarak tutulmasını sağlamak yerinde olacaktır.